

Töredékek ó Az ostrom utáni Budapest egy amerikai hagyaték tükrében

1945. február 13-án több mint száz nap után zárult le Budapest ostroma, amely a II. világháború egyik leghosszabb és legvéresebb várostroma volt és egy összetört f várost hagyott maga után. Az ostrom történetére, áldozataira és következményeire emlékezve készítettük el *Töredékek ó Az ostrom utáni Budapest egy amerikai hagyaték tükrében* c. id szaki kamara-kiállításunkat. A tárlat egy 2016-ban a Hadtörténeti Múzeumnak adományozott fénykép-hagyatékon, és a hagyaték egykori tulajdonosának Magyarországon szerzett emlékein keresztül kívánja bemutatni, hogyan változott meg a II. világháborús bombázások és az ostrom következtében a f város képe.

A hagyaték egykori tulajdonosa Edward J. Czerniuk amerikai dandártábornok 1912. december 25-én született New Yorkban. 1935-ben vonult be az Amerikai Hadsereg 2. tábori tüzérezredének 1. zászlóaljához, Fort Calytonba. Több áthelyezés után 1938-ban a tartalék tábori tüzérségnél hadnagyi rendfokozatra emelték, majd 1940-ben aktív szolgálatba lépve tüzérségi mérnök lett a kelet new yorki kiköt -védelemnél. 1945 és 1947 között a Magyarországon felállított Szövetséges Ellen rz Bizottság amerikai missziójának egyik képvisel je volt, rnagyi rendfokozatban. 1945-ben részese volt annak az amerikai különítménynek is, amely hazahozta Salzburgból a Szent Jobbot.

Magyarországon töltött ideje alatt Czerniuk dandártábornok (akkor rnagy) egy körülbelül száz darab fényképb l álló sorozatot kapott ajándékba a Horthy-kori Budapestre l, és itt töltött évei alatt maga is készített fényképeket az ostromtól romba d lt f városról. Így jött létre az a fotógy jtemény, amelyet Czerniuk dandártábornok 2003-ban bekövetkezett halála után lánya, Gloria Ann Czerniuk örökölt. A hölgy és férje 2016-ban Magyarországra látogatott és a m tárgyakat a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumnak adományozta. Ezzel az adománnyal lehet vé tette a kiállítás létrejöttét.

A tárlaton 4 f városi helyszínen keresztül mutatjuk be a f városban végbement változásokat. Három helyszínt tematikus pop up fal mutat be: a Városliget ó H sök tere, a Parlament ó Bazilika és a Budavári Palota a Czerniuk hagyaték fényképeib l tev dik össze, kiegészülve olyan történelmi tényekkel és érdekességekkel, mint a Szent Jobb hazatérése vagy a Szövetséges Ellen rz Bizottság feladatai, amelyek mind 1945-höz és a f városhoz, mind a hagyaték gazdájához köt dnek. A negyedik helyszín a többit l eltér módon, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum archív anyagain keresztül mutatja be a Múzeum 1930-as évekt l 1945-ig terjed érdekes történetét, szemléltetve, hogy az Intézmény épülete, gy jteményei és munkatársai hogyan éltek meg a háborút és annak következményeit.

A kiállítás tárgyai között a látogatók megtekinthetik a Hadtörténeti Múzeumnak a II. világháború és a f város ostroma során megsérült m tárgyait, valamint két tematikus tárlóba rendezve az országot ért bombázás eszközeit (vagyis az amerikai és szovjet rombolóbombát és repeszbombát) és a magyarónémet légvédelem l szereit (a védekezés eszközeit).

A mai elvárásokhoz igazodva a tárlatot kiegészíti egy interaktív érint képerny , amelyen a látogatók Budapest térképén barangolva saját maguk fedezhetik fel a f városról készült fényképeket, valamint folyamatos fénykép-vetítésre is sor kerül.

A *Töredékekí* c. kiállításához illeszkedik a múzeumi Képz m vészeti Gy jtemény második világháborús anyagaiból készült válogatás *Háború és m vészet* címen.

Az els világháború idején a haditudósítás alatt els sorban az újságírói és hadifestészeti tevékenységet értjük. A m vészek a frontvonalától távolabb katonatársaik portréját, a háborús hétköznapokat és a tájak szépséget örökítették meg. Az els világháború után eltelt id szak technikai fejl désének köszönhet en azonban megváltozott a haditudósítás módja. A fényképezés, a rádió és a televízió gyorsabban és a valóságot jobban visszatükrözve

ábrázolta a hadi cselekményeket. A haditudósító szervezet kiépítését Magyarország hadba lépésekor megkezdték és 1942-re be is fejezték. A haditudósító század tagjai megfelelő katonai kiképzés után kapták meg a beosztásukat. A képzés részeként a katonák a háborús propaganda céljait szolgálták. Általában győzedelmes ütközeteket, katonai vezetők portréit, valamilyen hőstettet végrehajtó vagy elszántan rohamozó honvédeket ábrázoltak. A festményeket képeslap formájában sokszorosították, így azok a szélesebb közönség számára is ismertté váltak.

Tárlatunkon a kiállított képeken keresztül végigkövethetjük a hadi eseményeket Magyarország hadba lépésétől Budapest ostromáig. 1941. április 11-én a magyar királyi 3. honvéd hadsereg csapatai átlépték a magyar-jugoszláv határt és négy nap alatt végrehajtották a Délvidék, a Baranya-háromszög és a Muravidék visszafoglalását. Komjáthy-Wanyerka Gyula alkotása a Futakon lezajlott utcai harcot mutatja be.

A magyar királyi Honvédség jelképesnek induló, majd komoly hadműveletekbe torkolló részvétele a Wehrmacht Szovjetunió elleni hadjáratában 1941. június 27-én vette kezdetét. A Kassa ellen végrehajtott bombatámadással beállott szovjet-magyar hadiállapot következményeképpen a magyar hadvezetés megkezdte a visszacsapásra kijelölt szárazföldi csapatainak felvonultatását, majd bevetését. Haranghy Jenő lendületes tollrajzain állított emléket a magyar honvédek hősiességének: Kecskés Gyula vezetésével sérült harckocsijából kiugorva kézigránatokkal tartoztatta fel az ellenséget és élete árán megmentette századparancsnoka életét, tetteért megkapta a Magyar Nagy Ezüst Vitézségi Érmét.

Zórád Ernő 1942-ben készült vízfestményén fogatolt tüzekeket láthatunk vágatában. A vágatát csak rövid távolságra, jó minőségű úton, az ellenségetől távol használták. Száraz időben a nagy por felveredés miatt messziről elárulta a tüzekek mozgását, mindezek miatt igen ritka jármódja volt az ütegeknek. A vágatózó üteg ezért még fényképen is ritkán megörökített pillanat. Zórád kötelező katonai szolgálatát 1935-től kezdve a lovastüzérknél töltötte. 1938. október 16-án újra behívót kapott és részt vett a területi visszacsatolásokban, a magyar királyi 3. honvéd lovastüzér 1. honvéd lovastüzér osztály 2. ütegénél szolgált. Képein érezhető a lovak ismerete és szeretete.

Steiner Antal főhadnagy festményei harci jeleneteket idéznek fel. 1936 M 20 mm-es nehézpuskával felszerelt rajt láthatunk leszállásban vagy páncélrombolókat harcban.

Budapest ostroma a második világháború öt legfontosabb és legkegyetlenebb városcaatáinak egyike. Brenner László és Háromházi-Ferger Ferenc rajzain az ostrom eredményeit láthatjuk: a felrobbantott hidakat, a romos utcákat, a budai Várnegyed épületeinek maradványait.